ואמר הריני נזיר מיין אם לא עמדה ועמדה מאליה בית שמאי סברי תורפיה דהאי גברא משום אוקמה בידיה הוא והא לא אוקמה ובית הלל סברי (א) משום דרביעא הוא והא קמת אי הכי אימא סיפא אמר רבי יהודה אף כשאמרו בית שמאי לא אמרו אלא באומר (ב) הרי הן עלי קרבן פרה מי קא מתפים בה מידי אלא כגון דאמר הריני נזיר מבשרה אם לא עמדה ועמדה מאליה בית שמאי סברי תורפיה דההוא גברא משום אוקמה בידיה הוא והא לא אוקמה ובית הלל סברי תורפיה דהאי גברא משום דרביעא והא קמת וב"ה סברי אי לא קמת הוי נזיר והאמרי מבשרה לא הוי נזיר לטעמייהו דב"ש קאמרי לדידן אפי' לא קמת נמי לא הוי נזיר לדידכו דאמריתו הוי נזיר אודו לן מיהת דתורפיה דהדין גברא משום דרביעא והא קמת ובית שמאי לאו תורפיה דהאי גברא משום אוקמה בידיה הוא והא לא אוקמה:
מתני'

ואמר הריני נזיר מיין אם לא וכו'. מתני'1 דקתני הריני נזירה פי' הריני נזיר מיין קך2 כשנילה: ועמדה מאליה. זה אינו מוסיף על ליסנא דמתני' אלא לא בלבד דבלשון המשנה אם עמדה3 והוא מוסיף תיבת לא אלא ממילא אמר שכך נעשה המעשה שעמדה מאליה: **ב"ש' תורפ' דההוא גברא משום אוקמה** ב] **בידיה והא לא אוקמה.** פי' תורפיה גילוי דעתו כלומר ב"ש סבירא להו כי אמר האדם כי האי ליסנא דעתו לומר כן העולם סבורים שהפרה רבוצה כל כך בחוזק שאין אדם יכול להעמידה הריני נזיר כלומר אע"פ שאין רצוני להיות נזיר דטריחא לי הריני נזיר אם לא עמדה פי' ג] אין5 כח בידי להעמידה בכח ואם6 לא עמדה משם לא כ"ש7 אם יעמידנה8 ולבסוף נעשה מעשה שלא טרח בה ולא יגע בה להעמידנה ועמדה מאליה ב"ש סברי אם לא יעמידנה קאמר והא לא אוקמה הלכך חייל נזירות דהא מדין נזיר9 ג]וב"ה סברי אם לא עמדה משום דרבוצה היא בכח כלומר אהא נזיר אם [לא] תעמוד והיא קמתה הלכך לא חייל עליה נזירות וא"ת והשתא נמי תקשי מידי אם לא עמדה קתני וי"ל דכמה משניות משובשות ומשנינן להו בחסורי מחסרא ד]דהכי10 תולה רבא פלוגתא דתנאי בעמידת הפרה וא"א11 לו לפרש פלוגתא דתנאי בעמידת הפרה אם לא יוסיף לא בגירסת המשנה והוי מוכח דחסר לא כאן12 דאי אפשר לו לפרש פלוגתייהו בע"א אבל לשנויא דרמי בר חמא אינו תלוי מחלוקת התנאים (כלומר) [כלום] בעמידה אלא בנודר מן הבשר אי חייל עליה נזירות אי לא ולדידיה ולאי קשה מידי מאליה קתני דלא מוכח מפלוגתא דתנאי דחסר מאליה ולכך אין לו כח להוסיף על לשון המשנה וא"ת וליפרוך ליה בהדיא למה לי פרה רבוצה לתנא13 זה אם עמדה מאליה ליפלוג בהדיא בנודר בנזיר מן הבשר אי חייל עליה נזירות וליזלו ב"ש לשיטתן וב"ה לשיטתן וי"ל דה"נ פריך מידי מאליה קתני ולא הוקשה לו עיקר קושיא זו אלא לגלגל עליו ולומר כיון דאיכא פלוגתא דתנאי כלל בעמידת הפרה אין לך כח להוסיף על לשון המשנה מאליה וכיון דתנאי לא פליגי בעמידת הפרה א"כ תקשי לך טפי (א"כ) למה לתנא להזכיר כלל בעמידת הפרה ליפלגו בנודר מן הבשר וליזלו לשיטתן ולא הזכיר קושיא דמאליה אלא להזכיר לו דפלוגתא דתנאי לא תליא בעמידת הפרה כלל ומעתה תקשי לך קושיא חזקה טפי דליפליגו בבשר להדיא וליזלו לשיטתן: **אימא סיפא**14 מי קא מתפים בה מידי. כלומר מאי פליג רבי ו]את"ק דהפרה לא הויא אלא כקרבן בעלמא הרי לא התפיס בלשונו קונם לומר פרה זו כקונם או כקרבן אלא נזיר מיין להדיא אם לא עמדה כו'15 ה] אלא ה"ג כגון דאמר הריני נזיר [מבשרה] אם לא עמדה ועמדה מאליה וכו' והשתא נחלקו בלשון כדפרישית לעיל ונחלקו נמי כי נדר מן הבשר אי הוי נזיר לכל מילי וא"ת והשתא כיון דאוקי רבא פלוגתייהו בעמידת הפרה למה לו להגיה ולהוסיף תיבת לא על לשון המשנה והא יכול לפרש בלא הגהה ותוספת כגון דאמר הריני נזיר מבשרה אם עמדה והעמידה ב"ש משמע להו אם עמדה אם אעמידנה בכח ידי וכן עשה טרח ויגע להעמידנה בכח הלכך הוי נזיר מבשרה וכיון דחייל נזירות אבשרה חייל נמי אכל מילי דב"ש לשיטתן וב"ה סברי אם עמדה מאליה משמע והוא העמידה ולא עמדה מאליה ולא חייל נזירות אפי' אבשרה י"ל דאה"נ אלא16 ט)ודאי לא הוו פליגי ב"ה לומר דלא ליהוי נזיר דכיון דקאמר יהיה17 נזיר אם (אמר) עמדה משמע בכל ענין שתעמוד בין ע"י עצמה בין ע"י אחרים הוי נזיר וע"ל דאין דרך הנודרין לומר בהאי ליסנא לב"ש שתלה נזירותו אם עמדה פירוש אם אעמידנה דטרח בה בעל כרחו להעמידה כדי שיחול עליו נזירות דכיון דהפי'18 להיות נזיר [לימא] בהדיא הריני נזיר למה תלה נדרו בעמידת הפרה אבל בלשון זה דרך העולם לידור אהיה נזיר אם לא אעמידנה כלומר אע"פ שאיני נזיר ברצון הריני מקבל עלי נזירות אם לא יהיה לי כח להעמידנה ו] אהיה נזיר לא שאני19 חפץ בנזירות להכי מוסיף על לשון המשנה לא כדי לפרש בלשון שרגילות לומר ולידור וא"ת ומאי קא עביד צריכותא לעיל מתרתין תלת והא בהא נחלקו כאן מחלוקת חדש באם לא עמדה ז] מאליה ח] י"מ דשמא כל התירוצים שתירץ הש"ס בשם רבא לא תירץ מעולם ולית ליה בתרי ותלת ולא תירץ רבא כ"א תירוץ אחרון מבשרה אם לא עמדה אבל תירוצי קמאי לא רבא תירץ אלא משום דהקשה ארמי בר חמא הוזכר בש"ס בשמו דה"נ אשכחנא ביבמות פרק החולץ (דף לה:) דקאמר מיתיבי הכונס ובניאה לא פליג כלל עליה דהא קאמר בתר הכי בניאה דכ"ע לא פליגי וכן לקמן פ"ג (דף יז.) ובלישנא דבית שמאי סברי תורפיה דההוא גברא וכו' לא שמעינן הא פלוגתא מגרוגרות ויש לומר דע"כ פליגי נמי בנודר מן הבשר דאם לא כן ליפלגו מן היין בהדיא בעמידת הפרה ומדרבי יהודה מוכיח20 דלא בנודר מן היין פליגי דהא לא הוה פליג רבי יהודה אלא על כרחך הנודר21 מבשרה והלכו לשיטתן והא קא עביד צריכותא לעיל ומכל מקום גם בעמידת הפרה פליגי דאם כן22 ליפלוג בבשר להדיא למה לי להזכיר פרה אם עמדה במתני' אלא ע"כ גם בעמידת הפרה נחלקו ואם תאמר ומאי דוחקיה למימר ובית הלל סברי תורפיה דההוא גברא כו' וצריך לומר דבית שמאי קאמרי לימא דב"ה [סברין] דלא הוי נזיר כמה דנזיר23 מן הגרוגרות וי"ל דע"כ ב"ה אתי לפלוגי נמי בעמידת הפרה דאי בנודר מן הבשר ולטעמייהו ליפלגו בבשר לחודיה דליכא למימר שנה עמידת הפרה לאשמועינן טעמא דבית שמאי דהוי נזיר מבשר כי תלה נדרו בעמידת הפרה וכי * טעמא דב"ש לחוד אתא לאשמועינן אלא על כרחך טעמא דב"ה אתא לאשמועינן כי תלה נדרו בעמידת הפרה דלא חל נדרו אפילו על הבשר וא"ת סוף סוף מאי נפקא מינה לבית הלל והלא אפי'24 כשנזר זה ט] [מן] הבשר לא חייל אכל 25מילי דנזירות כדמשמע להו בגרוגרות וי"ל דנפקא מינה היכא דנדר מן היין כפי' ותלה נדרו בעמידת הפרה דלא חייל עליה נזירות דלבית הלל משמע להו משום דרבוצה היא והא קמתה:
הריני

ב"ש סברי תורפיה דהאי גברא כו'. כדלקמיה מוקי לה. ואמר לנו המורה אע"ג דלא (ג) תני לה רבא בהדיא בהך קמייתא באם לא עמדה ועמדה מאליה דבדין הוא דהוה ליה למיתני הכי כדקאמר לה נמי באידך תירוצא דמתרץ לה אלא (א)אמורא דמסדר הש"ס כיון דשמעיה לרבא דאמר מילתא דאית בה פירכא לא (ב)אנחית לסיומיה למילתיה ופריך ליה כדפריך בשלמא פרה בת קרבן היא והדר מחליף שיטתו (ג)דמעיקרא דמוקי לה בכגון דאמר הרי עלי קרבן ד)והדר מוקים לה בכגון דאמר הריני נזיר מיין ומסיים למילתא: (א)**בשלמא פרה בת קרבן היא.** בשלמא לגבי פרה מלית מוקמת לה בכגון דקאמר הרי עלי קרבן דהוי נזיר (ד) דהואיל דבת קרבן היא כלומר דקא שייכא בכלל קרבן אע"ג דבקרבן נזיר לא שייכא איכא למימר כאומר הרי עלי קרבן נזירות דמי והוי נזיר אלא לגבי דלת היכי קים להו לב"ש הכי בשלמא גבי גרוגרות איכא למימר הואיל ופירי הוא מיחלפי בענבים ויש בלשון הזה לשון נזירות אלא לגבי דלת כי קאמר הרי היא עלי קרבן אם לא נפתח מי שייך בקרבן נזירות כלל: **אלא אמר רבא כגון שהיתה פרה רבוצה לפניו.** ואמר כסבורה פרה זו שאינה עומדת לעולם לא מאליה ולא ע"י אדם(ב): **ואמר הריני נזיר מיין אם לא עמדה.** ומתני' דקתני אם עומדת הכי משמע היא סבורה שתהא מתעכבת שם הריני נזיר אם תתקיים מחשבתה שתהא עומדת שם אלא אני אעמידה ועמדה מאליה. ומתני' ליכא לאקשויי השתא כדמקשינן לעיל מידי אם עמדה מאליה קתני דהא רבא גופיה לא שני ליה הכא בין עמדה מאליה בין עמדה ע"י אחרים: וכהא פליגי **דב"ש סברי תורפיה דהאי גברא.** עיקר של זה לא הוה אלא אדעתא דאיהו לוקים לה בעל כרחה והאי דקאמר אם לא עמדה אם לא אעמידה במשמע והלכך כיון דלא אוקמה הוי נזיר (ה): **ואמר הריני נזיר מיין כו'.** לא איצטריך (ה) למימר אלא הריני נזיר אלא משום דמשני לעיל מבשרה אמר הכא מיין לאפוקי משנויא קמייתא (ו). א] וקא מהדר ליה רבי יהודה לתנא קמא לא כשאתה סביר דבמתפים בפרה ליהוי נזיר כך אמרו ב"ש אלא אף כשאמרו ב"ש דמיתפים בה לא אמרו אלא באומר הרי פרה זו עלי קרבן דהוי נדור ואינו נזיר אבל בדלת לא פליג ר' יהודה דהא לא שייכא ליסנא דנדרים גבי דלת כלל: **וב"ה אמרי.** (ו))טעם משום דקמת לא הוי נזיר הא אם לא קמת הוי נזיר: **והאמרת.** לב"ה דכל היכא דאמר הריני נזיר מבשרה לא הוי נזיר דומיא דמ"ד הריני נזיר מן הגרוגרות דלא הוי נזיר: **לטעמייהו דב"ש קאמרי להו לדידן כו':**
מתני'

נוסחת הריב"ן

א) תנא דמסדר תלמודא כיון ז': ב) אנחיה: ג) (דמעיקרא) יתא בכ"י: ד) הרי עלי קרבן מוקים: ה) בכ"י כתוב כאן וה"ל גליון ואי קשיא הא לא קתני מתני' אם לא עמדה אלא ם עומדת אני הא לא קשיא ין עומדת אני לאם לא עמדה יכא דוקיא כ"כ אבל בתר עמדה לאוסופי מאליה היכא דלא קתני במתניתין לא מוספינן וב"ה סברי תורפיה דהאי גברא משום דאתא דרבצה קמיה ולא יה סבור דתיקום מהתם לעולם וכי נדר בנזירות אדעתא דקיימה רביעה קאמר ואינו יכא דקמא לא חייל עליה זירות. תורפיה כגון תקום זמן ומקום התורף כלומר שהוא עקרו של שטר ואית גרסי תורפיה דהאי גברא גילוי עתו של זה ומשמע כגון אם היה מונחת במקום המוצנע ניחנה במקום התורפה. אי הכי כמודר עצמו מן היין אימא סיפא אמר ר' יהודה אף שאמרו ב"ש לא אמרו אלא אומר הרי עלי קרבן שנדר ימנה אם עומדת למ"ל גבי אוה למהדר לת"ק ממידי פרה דאילו ת"ק מי קא תפיס בה מידי בפרה דקא הדר ליה ר' יהודה לא כשאתה סבור שנחר הימנה אלא שנדר הימנה והא ת"ק אמר דהאי מתפים ביין וכל היכא דמתפים יין מי איכא למ"ד דלא הוי נזיר אלא כגון דאמר הריני נזיר מבשרה כו' הס"ד ואח"כ מה"ד ואמר הריני נזיר כו': ו) משנויא קמייתא מפני המורה: ז) טעמא:

◆

הגהות התוספות

1. נ"ל ומתני'. 2. תיבת כך נמחק. 3. נ"ל עומדת. 4. נ"ל ב"ש סברי. 5. נ"ל אם אין. 6. נ"ל דאם. 7. תיבות משם לא כ"ש נמחק ונ"ל משמע כ"ש. 8. נ"ל לא יעמידנה. 9. נ"ל דהא מיין נזר. 10. נ"ל דכי. 11. נ"ל א"א. 12. תיבת כאן נמחק ונ"ל כיון. 13. נ"ל לתנאי. 14. נ"ל אימא סיפא ר' מי קא כו'. 15. תיבת כו' נמחק. וממאיל הדיבור הכי גרסינן אלא כגון דאמר כו' כנ"ל. 16. נ"ל דאי הכי. ותיבת דאה"נ אלא נמחק. 17. נ"ל דקאמר הריני. 18. נ"ל דחפץ. 19. נ"ל שאיני, ותיבת לא שאני נמחק. 20. אולי נ"ל מוכח. 21. נ"ל בנודר מבשרה נחלקו והלכו כו'. 22. נ"ל דאם לא כן. 23. נ"ל כמו בנזיר. 24. נ"ל והלא אפילו חל נדרו, כשנזר כו'. 25. נ"ל כלל ותיבת אכל נמחק.

◆

פי' הרא"ש

ריני נזיר מיין אם לא עמדה ה"פ סבורה פרה זו שאינה ומדת לא ע"י עצמה ולא ע"י אחרים ואמר הריני נזיר מיין אם לא תעמוד ותימה ם עומדת קתני וי"ל דהא א קשיא ליה דזמנין שמדלג תנא (א) או האחי אבל עמדה אליה שהוא עיקר החידוש "ל למתני' ולפי' בתרא א"צ הגיה המשנה וה"פ סבורה רה זו שאינה עומדת שאינה וצה לעמוד ודומה הוא תאמר ברצון הריני נזיר ם עומדת אני ולשון משל אדם המסרב לעשות דבר אמר אהא נזיר אם אעשנו סברי בית שמאי דהמספר ברי פרה הוי כאילו הוא ומר הריני נזיר אם לא אעמידנה לפי שהוא כועס עליה לפי שאינה רוצה לעמוד ואומר בלבו אדרבה אני אעמידנה ואם לאו הא נזיר ועמדה ע"י עצמה או שהעמידה אחר וזה קורא מאליה כיון שהוא לא העמידה ב"ש סברי תורפיה דההוא גברא וקמא בידיה גלוי דעתו כמו מניחה במקום התורפה ותורף שהוא גלוי השטר ועיקרו והא לא אוקמה דמעצמה עמדה או חרים העמידוה וב"ה [סבר] לא היה דעתו אלא שתקום והא קמת ולא הוי נזיר: מי קמתפים בה מידי מה שייך לומר בדעתו יה שתאסר הפרה עלי כקרבן הא לא מתפים בה מידי אלא אמר בפירוש הריני נזיר מיין: אלא כגון דאמר הריני נזיר מבשרה אם לא עמדה וה"פ (ב) פרה זו בלבד שאינה עומדת לא מעצמה ולא ע"י אחר הריני נזירה מפיק הי נזיר מבשרה אם לא עמדה ולאידך דושא כסבורה פרה זו שאינה עומדת שאינה חפצה לעמוד ומסרבת ואומרת אהא נזיר מופרשת ואסורה שלא יהנו ממנה וכשהוא מספר דבר זה בדעתו שיהא נזיר מבשרה אם לא יעמידנה א"נ מיירי שאמר כפי' הריני נזיר מבשרה אם לא עמדה ואין לתמוה כיון אמר כפי' הכי אמאי תנא כלל רביצת הפרה דמשום דפליגי ביה ב"ש וב"ה במאי תורפי דההוא גברא נקטיה והשתא פליגי נמי בפלוגתא דהריני נזיר מן הגרוגרות ופריך לב"ה הא לא קמת הוי נזיר והא מבשרה קאמר ומשני לטעמיהו דבית שמאי קאמר

מסורת הש"ס

א) מכאן שייך לעיל ע"א, ב) [ע"כ שייך לשם], ג) גיר' א"מ קאמר, ד) גי' א"מ ר' יהודה, ה) נ"א דלא.

◆

הגהות הב"ח

(א) גמ' וב"ה סברי תורפיה דהאי גברא משום דרביעא: (ב) שם אלא באומר הרי פרה זו עלי קרבן וכו' מי קא מתפים בה מידי נ"ב פי' הלא לא מתפים בפרה אלא שנדר מן היין וא"כ קשה מאי פליג ר' יהודה דספיר קאמר ת"ק לב"ש הוי נזיר ומהדרין אלא דמתפים בפרה דקאמר לאו הריני נזיר מבשרה וכו' כדלעיל אלא דקאמר אם לא עמדה: (ג) רש"י ד"ה ב"ש סברי וכו' אע"ג דלא קאמר לה רבא בהדיא בהך קמייתא אם לא וכו' מאליה בדין הוא דהוה ליה למימר הכי וכו' קרבן היא וכו' והדר מחליף: (ד) ד"ה בשלמא וכו' דהוי נזיר הואיל כצ"ל ואות ד' נמחק: (ה) ד"ה ואמר הריני וכו' לא איצטריך ליה למימר וכו' קמייתא הס"ד ואח"כ מ"ה אלא כגון דאמר הריני נזיר מבשרה וכו' וקא מהדר ליה וכו' ליהוי נזיר לא כך אמרו: (ו) ד"ה וב"ה אמרי טעמא:

◆

גליון הש"ס

תום' ד"ה אימא סיפא וכו' טעמא דב"ש אתי לאשמועינן. ק"ל הא לפי קושית התוספות ליכא פלוגתא ביסוד זה דאם לא העמידה ועמדה מאליה דמיקרי נתקיים התנאי גם לב"ה ואם היה אומר הריני נזיר מיין הוי נזיר א"כ הך חידוש הוא להלכתא ולא שייך בזה טעמא דב"ש לחוד אתי לאשמועינן וצ"ע:

◆

הגהות מהר"ב
רנשבורג

א] רש"י ד"ה ואמר כו' וקמהדר ליה נ"ב עיין א"מ: ב] תום' ד"ה ב"ש סברי תורפיה דהאי גברא משום [אוקמה] בידיה הוא עכ"ל נ"ב עיין א"מ לעיל ע"א בתום' ד"ה הרי עלי והכל הוא דבור אחד לפי הגהתו עם זה הדבור יעו"ש: ג] באו"ד פי' אם אין כח בידי להעמידה בכח ואם לא עמדה משם לא כל שכן אם יעמידנה מן תיבת אם לא עד תיבת יעמידנה נמחק וכ"ב ואם לא עמדה משמע לב"ש אם לא יעמידנה כצ"ל א"מ: ד] באו"ד ומשנינן להו חסורי מיחסרא דהכי נמחק תיבת דהכי וכ"ב דהא: ה] בד"ה אימא סיפא וכו' אם לא עמדה וכו' נ"ב נלע"ד דכאן הס"ד ואח"כ מה"ד אלא ה"ג וכו': ו] באו"ד כלומר אע"פ שאיני נזיר ברצון הריני מקבל עלי נזירות אם לא יהיה לי כח להעמידנה ואם יהיה לי כח להעמידנה לא אהיה נזיר כצ"ל א"מ: ז] באו"ד והא בהא נחלקו כאן מחלוקת חדש באם לא עמדה ועמדה כצ"ל: ח] באו"ד י"מ דשמא כל התירוצים עד וכן לקמן פ"ג דף יז נ"ב מן תיבות י"מ עד לקמן פ"ג דף יז כ"ז מוסגר והוא הגה"ה מחכם אחר שלא מדברי התוספות הללו יקודם תיבות י"מ נ"ל הג"ה ואחרי תיבות לקמן פ"ג דף טז ויז נ"ל עד כאן הג"ה א"מ: ט] באו"ד וא"ת סוף סוף מאי נפקא מינה לבית הלל והלא אפילו כשנזר זה על הבשר לא חייל אכל מילי דנזירות נ"ב ר"ל בין נזירות מיין בין נדור מבשר כמו שס"ל גבי גרוגרות ואם כן מאי נפקא מינה דתלה בעמידת הפרה א"מ:

א) נראה דצ"ל שמדלג התנא תיבת לא אבל עמדה וכו' ועי' בתום' ד"ה ב"ש. ב) נראה דצ"ל כסבורה פרה זו שאינה עומדת וכו' הריני נזיר מבשרה וכו'.